

4.

Skrå-Ordning

uprättad

Fjordäganderne emellan, här i Staden Cimbrishamn**Nhr efter Guds hugnerika Börd****Et tusende Siuhundrade Fämtjo Fyra.****Walborgmäſso dagen den Första Maii.**

Churunwål wåre framledne Förfäder, så wål som Efter-
kommanderne, altid och af uhråldriga tijder haft och hållit Inrätningar af så
fallade Reglemente, eller Stadsens och Bys Skrå, hwilka icke allenast då
warande, utan och Efterkommande samtl. Fjordäganderne skyldigst skulle hafwa
till efterlefnad, hwarion och enom till egen nytta och wåltrefnad, som sit goda
och af Herrans hand wålsignade gröda åstundade hägna och beskydda, Spakom
och Fridsamnom till hugnad och Försvar, samt motwilligom, Tressom och
wårdslösom till rådslo och nåpst; hwilken Stadga och wedertagne Lag nu mehr
uti förflutne tijder, icke allenast d. 1 Maij 1675, och d. 1 November 1690,

utan och d. 9 Julii 1693, under Bergmästare och Råds öfverwarande är öfversed worden, och efter Tjdernas omstiftelse och Förändringar någorlunda förbättrad, samt med Böter och Straff öfwer them Bråtsligom tillämpad, hwar efter een hwar kunde weta sig för skada till wara taga, och sin Nästa utan oförrät och förolämpande lemna; men beklageligen och ty wår wunnit ganfka liten eftertryk, hålft een del der emot, ställt sig som dhe egenwilligen behagat, och icke som dheras plift utfordrat, dels och efterfat af warande Äldermännens försummelse, hwilka undertiden för rädslo och anseende till Pärjonen, samt stundom för een liderlig winning och egennyttig batnad, sådant hälso- samt ärende nedtyftat, så wäl som wängewaktarens och sit egit fel och förseende förtegat, således att hwar och een som skada timat hafwer på sin åcker, äng, och gärdesgårdar, måst binda sådant orättat och tyft wid sig sielf; hwilket alt är een obillig och onaturlig Lag och skidelse till een god gransämierätt, som och esomoftast med förtret och skada händt och rönt är; Altfördensfull och i anledning, så wäl af föregående omständigheter, som Höga och Rådiga Öfwerhetens utfärdade Project till Byordningars inrättande, som anser all willa och oreda, samt skada och Fördärf at betaga, Rätt och Rättsa med Sämia och Enighet att samman pläga, hafwa wij samtl. Fördägende sammanträdt och å nyo genomfödt och förbättrat denna Ordning och allmänna Stadga, på sät och wijs, som föllande Artiklar innefatta, hwilka Een hwar som det angår, och här under sorterar, efter denna dag skall wara skyldig att lyda, utan anseende till Pärjonen, af Clericie, Magistrat eller menige Bergerfskapet, så att den Ene med den andre här wijs lika anses efter deß befundne Brätt, på sät och wijs som här efter föllier.

Art: 1.

Om Äldermans och Bisittiares tillsättiande.

1. §. Skall årligen Walbergsmäsodagen d. 1 Maij af Fördägenderne, een Älderman tillsättias, efter ordningen som dhe bo till i staden, och Nummern i Qvarteren, hwarifrån ingen må wara exempt, eller få sig undandraga, wid Säm D. Silf:nts plift och icke desto mindre påbördas Äldermans Ämbetet, undantagande dock här wijs Pastoren, Bergmästaren och Rådmännen för dheras Fördar.

2. §. Vikaledes antages och tillsätties samma dagen och efter samma ordning, Aldermannen till hielp, Twenne Biffittiare, wijd lika plikt för den sig undandraget, och ware likwäl skyldige Biffittiare Syslan sig åtaga och förestå.

Art: 2.

Swarutinnan Aldermannens och Biffittiarnes Syslor skola bestå.

1. §. Sedan Aldermannen sålunda är antagen, bör han med sine twenne Biffittiare, i dhe öfrige Jordäganderne närwaru införda Redo och Räkning af förra Åhrets Alderman, samt gemensamt den samma öfwerse, och så wida någon Behållning i Cassan är, den samma emottaga, och derföre, så wäl som annat mera det Åhret kan insamlas, iämte utgifterne till nästkommande Åhret d. 1 Maj göra redo och Räkning före, och der iämte icke allenast i rättan tid anskaffa Wängewaktare, Roo- och Håreherdar, till samtl. Jordäganderne föreställande och betingande om Lönen, utan och tillika med Biffittiarne, hålla hand och noga uppsikt öfwer dem, att dhe fulgiöra sin plikt, och befordra dem, så wäl som alle andre, som emot denna ordning bryta, genast till den plikt, som härefter utsat finnes, hwarwijd Biffittiarne wid förefallande utmätning, skola göra Aldermannen biträde; Försjunnas detta af egennyttighet, motwillia eller förgätenhet på någondera sijden, eller döllies med den Bråtsliga, plikte hwardera så myket som dhen Bråtsliges Böter tillsäga.

Art: 3.

Om Samling af samtl. Jordäganderne och dheras plikt som uteblifwa.

§ 1. Walborgsmässo dagen d. 1 Maj skola tillika med Alderman och Biffittiarne, samtl. Jordäganderne wara skyldige omante sammanträda hos asträdande Aldermannen Kläkan Twå Eftermiddagen, att då icke allenast igenomse Räkningen för förflutne Åhret, och om der wid wore något at påminna, utan och efter 2dra Artikelens innehåld komma öfwerens om een annan Alderman med sina twenne Biffittiare i stället för dhe förra; hwar wid dock sålunda förhåles, att hwardera af Alderman och Biffittiare måste

tvänne Åhr å rad wid Syslorne förblifwa, hwilket i denna dagen d. 1 Majj tager sin begynnelse således: att Handelsmannen David Siöbohm, som ifrån d. 1 Majj nestledne Åhr 1753 till denna tiden warit Ålderman, blir iåmwål widare i Åhr Ålderman, samt Borgarne Hans Christiansson och Pär Christiansson Biffittiare, hwarefter Siöbohm nästkommande Åhr 1755 d. 1 Majj ändtledigas, men dhe andre tvänne förblifwa nästkommande Åhr tillika med Borgaren Mäster Mirendorph ifrån d. 1 Majj till samma tijd 1756 efter dhe öfrige Jordägandernes gåtfinnande, endera Ålderman, och dhe öfrige tvänne Biffittiare, hwar efter Hans Christiansson och Pär Christiansson blifwa iåmwål äntledigade, sedan dheras tvänne Åhr lupit till ända, och så wijdare. För öfrigit skola d. 1 Majj gärdesgårdarne och Bängeleden för wångarne gemenfamt granskas och synas, huru dhe wijd den tiden förefinnas, med hwad mehra kan wara nödigt att påminna och öfwerlägga. Uteblifwer någon motwilligen utan laga förfall ifrån denna Sambling, eller dhe som sedermera i någon angelägenhet af Åldermannen igenom Bångewaktaren tillsägas, eller försummar att ställa tiänlig Fulmäktig för sig, på rätta stunden att komma, plikte förste gången Sexton öre Silf:mt, skier det åftare af tredsko och wårdslöshet, böte hwarie gång dubbelt.

Art: 4.

Om Wångarnes fredande.

§ 1. Så snart kälén emot Wårdagen går af Jorden skola alla gården genast förswarl. uprättas omkring wångarne och leden hängas, så att Wintter Säden fullkoml. och i rättan tijd må fredad warda för Creaturen; hwar efter iåmwål alla gården och led 14 dagar för Walborg dag, böra wara i fullkomligit och laga stånd, så att Syn der öfwer d. 1 Majj hållas kan af samtl. Jordäganderne, finnes så eller förut något gårde ogilt, plikte dhen som aldeles försummat och intet widrördt Gen D. S:mt för hwart gårde, och bättre genast, så framt han wil undwika fördublad plift der å Twå D. S:mt andre gången; men den som någorlunda, men dock icke förswarl. reparerat sine gården efter lag, bör plitta första gång med Sexton öre S:mt, som sedan fördubblas, till deß det kan stå laga gransking, och emedlertid swara till hwad skada igenom et sådant dens förwållande skier; men leden för Wångarne

ankommer på Aldermannen att låta förswarligen bättra och hänga, hwar till penningar af Cassan tagas, eller i Brist der af, igenom repartition af samtl. Jordäganderne upbäres, som sedan i Räkningen afföres; försummar han sådant i rättan tid wärkställa låta, plikte dertfore Två D:r S:mt.

§ 2. Sedan inhöstat blifwer, uptagas leden och sättas i förwar till des att eendera eller bägge Vångarne för Vintter Säden åter skola fredas, på samma sätt som om wärdagen anfördt finnes.

Art: 5.

Om åwårkan i Åker och Äng.

§ 1. Sår någon in på annans åker, tage han grödan som ådaren äger. Vångar han som sådde; Böte Gen D:r, och gifwe ut thet han infördt hafwer, alt efter Synemäns ompröfwande.

§ 2. Cho som besinnes köra eller riida, draga Plog, Årr eller Harf öfwer annars åker, eller wända derpå, sedan den tillsåd, och Säden uprunnen är, plikte för hwarie åker han således öfwerfarit, Fyra öre Silf:mt; men är der af sådan skada timad, att Säden ej wijdare wäxa kan, då betales dhen efter Mätismanna ordom, och ärlägge ej des mindre besagde Böter.

§ 3. Innan Lijan utbäres om Hösten, att skära på Säden, må ingen af Jordäganderne tiudra Hästar, eller annan Fänad i wången, antingen på egen eller andras gäläckrar, eller afhöstade änglappar, utan Aldermannen samble till sig i rättan tid Jordäganderne, och öfwerlägge om dagen der till, och sättie der efter Jordäganderne in sine egne, men ej främmandes Hästar. Tiudrar någon Jordägande annorlunda och i förtid, plikte förste gång för hwarie Häst 8 öre S:mt, och framgent (: så länge tills aluänt får tiudras :) dubbelt; men skulle någon Jordägande på sine egne eller andras gäläckrar eller afhöstade änglappar, gifwa någon Främmande, i eller utom Staden boende, låf at infättia Hästar i wången, utom samptl. Jordäganderne goda minne, den samme skall plifta Två daler Silf:mt för hwardera Hästen, och ägaren af Hästen Gen D. Silf:mt, utom skadan att återgälda, der så tima skulle. I öfrigit kan ej Jordäganderne betagas, enär omtränger, låta på egne änglappar uphämta gräs, sedan dhe förut Aldermannen der om tillkänna gifwit, allenast ingen annan der wijd genom Sädens eller Gräsets nedertrampande förfördelas.

§ 4. Intager wångewaltaren af Säd eller gräs i wångarne någons lösa Creatur, antingen förut eller sedan almänt läsgifwit är at tiudra, så insättias dhe i Innams Hagen tils skadan (: om så skied är :) af Aldermannen och Bysittiarne är synt och värderad uti ägarne närwaru, och till Penninge summa utsat, hwilken i brist af godwillig prompt Betalning genast utmätas, och efter förelagd tid om Panttets lösen ordentel: försälies till den lijdaandes ärfätning. Men hwad plikten angår, så betales för Jordägandernes egne Creatur, utom skadan: för een Häst, gammalt Röt, eller Swijn Fyra öre, För ungnöt, Föl, get eller Får, Twå öre, för Rijd, Kalf eller lamb Ett öre, Gen ostått gås Gen öre, och stått dito Ett halft öre Silf:mt. Sämwal skola alle andre som icke Jordägare äro, utom skadans ärfätning plikta för Gen Häst, gammalt Röt eller Swijn Sex öre, för Ungnöt, Föl, get eller Får Tre öre, för Rijd, Kalf eller lamb Ett öre, samt för een gås som är stått i ringarne Ett öre, men ostått Twå öre Silf:mt; doch bör alltid här wijd i att tagas, att der Led eller gärde fins ofärdigt för wångarne, och Creaturen bewisligen der igenom inkommit, och skada giordt, gälde den som uppehålla borde, skadan genast, och plikte som föreskrifwit står.

§ 5. Emedan Säd och gräs står på Rot, får ingen gå, rida, eller liöra der öfwer; Cho der med beträdes, plikte Twå D. Silf:mt och skadan åter, B. B. 25 Cap: 9 §, med mindre annars mans åker står öfuren i wägen för then som sin Säd införa will, säge tå honom till att undanfliära, ther skadan minst är, och ar undanhämta, och sedan saklöst ther framåka. År och Ång oflagen, tå skall i sådant fall, både slås och undanräffas. Får någor annorledes öfwer, plikte för hwarie åker eller ång Gen D. Silf:mt, och skadan åter, B. B. 5 Cap. 7. §.

§ 6. Slår någon ifrån sin Renbo i åker eller Ång, gälde Säd emot Säd, och Hö emot Hö; Böte och för åwårkan Gen D:r Silf:mt, B. B. 8 Cap: 1. §.

§ 7. Sedan Årtorne så wida äro wurne, att dhe kunna nyttias till mat, må ingen Jordägande utsfända eller läsgifwa någon Främmande att uphämta årtor at sig af egne årtäckrar, utan beställe sådant med sit egit Huusfolk, dock tillsäges Aldermannen der om förut; men den som annorlunda antingen läsgifwer Främmande plåcka årtor, eller och wångewaltaren öfwerkommer någon främmande under sådant samblande, plikte den förre Fyra öre, och den jenare Åtta öre Silf:mt; hwarföre wångewaltaren hafwer magt sådane genast

att pantta, ärtorna ifråntaga, och till äganden af ärtorne lefverera, samt Aldermannen panttet derföre tillställa, så wijda han löfen icke strax får, efter= som plikten honom skall tilfälla.

§. 8. Far man igenom någotdera wångeleden, och icke stänger efter sig, plitte Gen D. Silf:mt, ändock ingen skada derigenom tima skulle, men på annor händelse, skadan apart. Likaledes skall den som kliswer öfwer wånge= gården, sedan fredat är, plitta Fyra öre S:mt, men riswes dymedelft gårde neder, så att Creatur der igenom komma in och skada göra, betales den särskilt.

Art: 6.

Om Intagor i Innams Hagen, och hwad den plikta bör, som derutur oläfligen sine Creatur uttager.

§. 1. Sedan Wångewaktaren rätteligen af Bångarne uptagit dhe Creatur, som förömrörde äro, och dhem i Innams Hagen inläft, må ej någon dhem lönligen uttaga wijd Tre D. Silf:mts plift, och där iänte betala om någon skada af dhem wore giord; men tagas dhe wåldsammeligen ut, der om skils i Mithg: B. 20 Cap: 14. §. som Aldermannen har wijd domstolen att afgöra.

Art: 7.

Om Lagdag till Grässets och Sädens Slätte.

§. 1. Någre dagar förut, innan Slättertiden om Sämmanen infaller, skall Aldermannen kalla tillsammans Jordäganderne, att med them öfwerlägga, när the willia begynna att slå gräs eller Säd, på det att den ena eller andre icke nedtrampar eller nedförer den andras Säd eller gräs; och sedan om dagen ther till öfwerens kommit är, bör ingen begynna att slå förut, wijd Gen D:r Silf:mts plift, och där iänte gälda hwad skada som timat der igenom på andras ånglappar eller ådrar; men den som försummar att slå på utfatte dagen, fylla sig sielf, för hwad skada, som oundwifeligen af rät trång med stiggar igenom renar eller Höfder¹ kan tima.

¹ *hövde*, gårdesgårdsfogning, där olika hägnadsstycken stöta i hop. Se J. E. RIETZ: *Svenskt Dialekt-lexikon*.

Art: 8.**Om Wångarnes upgifwande för Creaturen.**

§. 1. och som förnummits för detta ofkiäligen skiedt wara, att någre af Jordäganderne, så snart dhe fådt inbärga sin Säd, gifwa up wångarne, och indrifwa sine Creatur till dhe öfrigas skada och fördärf; Dy skall där med hädan efter sålunda förhållas: att Aldermannen låter några dagar förut sammanfalla Jordäganderne, och med dhem öfwerlägga om dagen till wångarnes upgifwande; skulle någon till den utfatte dagen icke måtta sin Säd införa; Bör han enligt B. B. 5 Cap. 6 § tillsägas att emot betalning låta bärga och införa, will han det icke, eller fins ej nöd eller trångmål, sedan honom så tillsagt är, hafwe sielf then skadan, som han af annars Bostap får på sin Säd eller Hö; men den som annorlunda upgifwer Wångarne androm till skada, betale för hwart Creatur, som i 5:te Art:s 4 § utfat finnes, och skadan apart efter Synemåns utfagu.

Art: 9.**Om Wångewaktarens Sysla, hwar uti den bestå skall.**

§. 1. Sedan wångewaktaren är antagen, bör honom gårdesgårdarne om wångarne med leden fri och färdige lämnas, sedan dhe af samtl. Jordäganderne god kände äro; hwar wijd honom åligger att slitigt tilse, det wångarne wäl fredade hållas; men der han befinner någon emot denna Ordning antingen insättia eller tiudra något Creatur i wångarne, eller det släppa löst, eller och att Creatur finnas i wångarne, som gådt öfwer swarsgoda gården, bör han dhem intaga, och i Innams Hagen förwara, tils han gifwit der om äganden, så wäl som Aldermannen tillkänna, på det om någon skada wore timad på Säd eller gräs, den då först må synas af Aldermannen och des Biffittiare, och sedan pliktas efter denne förefrisne Ordning; skolandes Wångewaktaren, så wida han rätteligen här med umgådt, niuta halfwa plikten af den Brotslige, hwilken han af Aldermannen emottager; men skulle det befinnas att han sedt igenom fingret med någon i så måtto bråtslig, som här upräknadt finnes, skal

han af sin Löhn sielf umgälla allt hwad den Bråtslige årlägga bordt, hwilket Aldermannen med Bisfittiarne noga hafwa att i aft taga.

Art: 10.

Om Fä: och Fäherdarnes Skyldighet, och hwad the hafwa att i aft taga.

§. 1. Fäherde skall åhrligen hållas, och efter gammal plägsed, niuta dhen Löhn, som med honom kan öfwerens kommas om; Fördensfull han och måste wetta sin plikt wara, att i rättan tijd Kl. 6 om mårnarne, igenom stöt i Hornet, gifwa i gatorne tillkänna, att dhe som hafwa Kor, måge skaffa dhem för honom utom Staden allersenast half Siu, wår och efterhöst, men om Sämnamen i strängaste warmen, hållas dhe ute om Nätterne, och fiöras hem om mårnarne, eller som der om kan af Aldermannen anstaltas, niuter och för bättre aktning på Creaturen, Siornad med sig wid wallgången, så länge nödigt finnes, hwaröfwer han har att förfråga sig hos Alderman och Bisfittiarne, så wål som wijsd andre förefallande tilfällen dhem åtlyda. Skolandes han så attsamme:n här wid omgå, att Fänaden ej må komma in i fredade wångarne, medelst hans Sömnighet och försummelse; skulle så hända, sedan han i rättan tijd fädt Fänaden för sig, intagas dhe af wångewaltaren, och plitte Fäherden af sin löhn halft emot det som i 5:te Art:s 4 § utjat finnes, och betale skadan apart efter Synemäns påsättiande, om så förefinnes. Doch der hos att afta, att där Herden kan fultyga att Fänadens ägerman, eller des Folk hafwa försummat i rättan tijd låta komma sin Fänad under Herdens wård, så böter ägaren förste gång enligit 5:te Art:s 4. §. och andra gången dubbelt, vansedt skadan skulle stadna på Diänstehionet, som Husbonden på den Händelsen af des löhn då kan afdraga, så wål som wijsd flere i denna ordning uppräknade af Dienstehionen begående felaktigheter; Omedan ingen till uhrfäkt tiåna skall, att hans Barn eller Legofälf honom owettande sig emot denna Skråordning förgripit, utan ware han som Husbonde är, förbunden, att efter Aldermannens och Bisfittiarne förefinnande Böterne straxt utläggas.

§. 2. Enär omläppet är, att Herden och Diuren hållas skall, må ingen förwägra sig dhem att emottaga wid Gen daler Silf:mts plikt, hwarie gång någon låter gå omkring sig och klagat blifwer. Döllier och Herden med någon

som så motwillig förefinnes, miste han då af sin Lön för sådan Fånad, Bte. Åtta öre Silf:mt för Tiuren, och lika så mycket för hwardera Koo, ware icke des mindre den Bräglige ägermannen till Fånaden, skyldig uprätta det han försummat med Herdens och Tiurens hållande.

§ 3. Fåreherdens skyldighet beträffande, så bör han ifrån förste Börian i Wärdagen, och till Hälgone mäsjo tiden, i rättan tid om mårnarne Kl. Åtta utan om Stochbommen emottaga Fåren; Förfummar någon i rättan tid ställa sine Får för Herden, sware sielf till all den olägenhet der af föllier; och niute Herden iämwal Hiornad för sig wid Wallgången, den tiden om Åhret nödigt pröfwas, hwar emot han undfår den lön som med honom betingas kan, jämte Räst och Hiornad för hwarie Fyra Får om dagen; För Sår, hwarannan omgång i två dagar, och så wijdare proportionaliter. För öfrigit rättar han sig, så wäl som dhe der hafwa Fåren under hans wärd, aldeles efter hwad om Fåherden förut anfördt finnes, och här till lämpas kan.

Föregående Skråordning, som åhrigen Walborgmäso dagen d. 1 Majj för samtelige Jordägarna wijd samblingen skall liudeligen upläsas, på det een hwar som nu äger Jord, eller dhe som hädan efter komma till att få Jordar, måge så mycket bättre wetta, hwar efter dhe sig sielfwe rätta skola, så wäl som och tilhålla sine Tienstefolk och andre att taga sig till wara för dhe Brätt som härutinnan upräknade äre, så framt dhe willia undwijfa den Plikt som der på föllia bör; hafwa underteknade eenhälleligen ingädt, samtykt och beialat; och fördenstull den samma nu till mera wißo med wåre namns och Signeters undersättiande bekräfta, som skiedde i Cimbrishamn Walborgmäso dagen den Första Majj i Åhret Ett Tusende Siuhundrade Femtijo Fyra.

Pæhr: Kronander David Siöbohm Olof Öhréus J. Grünenberg

Christ: Pletz Per: Owenius (Oläsligt namn.) H: Witt

G: Grönvall Ingeborg Lundstedt Lorentz Mirendorff

Jöns ⚧ Seppson

Hans HK Christenson

Per P K Christenson

Föregående Ordning accepteras Cimbrishamn d: 1. May 1758.

A. Wetterbergh

Fiedr. Zimerberg

Christen K I Jonßen

Anders A K Christenßen

Söns $\frac{1}{2}$ Larßen

Njal Swenßen

Thenna af Jordbrukarne här i Staden underskrifna och wedertagna Skrå-ordning, hafwer Magistraten igenomjedd; och som then besinnes til hela theß innehåld wähl utarbetat och fattad, samt til Jordbrukarnes nytta och wälfärd ländande, när then uti wärdet ställes: Förthensfull blifwer och samma ordning af Magistraten härigenom til hvars och ens ofelbara och oundwifeliga efterrättelse stadfästad. Cimbrishamns Rådhuus d. 1 May Anno 1754.

Friedrich Wettringh

Joh: Öhréus

G: Hammar

Magn: Wollin

C: G: Brandt

Joh: Fried: Zimerbergh

I Meddelanden från Nordiska museet 1897 (Stockholm 1898) finnas å sid. 104—115 tvänne byordningar införda. Den ofvan återgifna skråordningen för jordegare eller byordningen — ty en byordning är i själfva verket äfven denna, ehuru frågan i detta fall gäller en stads innevånare — meddelas här för att ytterligare öka materialet till belysning af en af det nordiska och, vi kunna säga det, det allmängermanska samfundsväsendets älsta former.

Anförda handling finnes i original i en i skinnband bunden handskrift i kvartformat i Nordiska museets arkiv. Å bokens

första skrifna sida läses jämte anteckningen »Cimbrishamns Råd-
stuga 1 Maj 1754» den i det föregående såsom öfverskrift använda
titeln, och härefter följa stadgarna.¹ Fortsättningen innehåller
jordegarskråets räkenskaper från år 1753 till år 1795 samt i slutet
några kortfattade protokollsartade anteckningar. Handskriften,
som har katalognumret 19,128 i museets samlingar, skänktes 1877
till museet af direktör C. NISBETH i Simrishamn.

¹ Bland dessas underskrifter har en (sid. 50) varit utgifvaren fullkomligt oläslig.
Af de öfriga äro namnen *C: G: Brandt* och *Joh: Fried: Zimerbergh* något osäkra,
det förra hvad beträffar bägge de första namnbegynnelsebokstäfverna, det senare hvad
tydningen *Joh:* angår.